

УДК 37:347.191.11(73)

І. М. ЛИТОВЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського”

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ: АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД

У статті визначено, що характерними рисами суспільства знань є стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та зумовлені ним глобалізація економіки, підвищення ефективності виробництва й темпів розвитку підприємств, поява нових товарів і послуг, посилення конкуренції на світових ринках, усвідомлення американськими компаніями пріоритетного значення навчання й розвитку своїх працівників. Наголошено, що новітні технології, які є рушійною силою економіки знань, докорінним чином змінюють сферу корпоративного навчання, яке тепер реалізується не лише в традиційній аудиторній, а й у електронній та змішаній формах, і, серед інших переваг, забезпечує економію коштів, ширший доступ до навчання, можливість учнів спілкуватися з колегами та експертами, навчатися в зручному режимі.

Ключові слова: суспільство знань, інформаційно-комунікаційні технології, корпоративна освіта, Сполучені Штати Америки.

Глибинні трансформації, що відбуваються в суспільстві в умовах стрімкого розвитку технологій та інформатизації економіки, зумовлюють нагальну потребу навчання персоналу як необхідної умови виживання й конкурентоспроможності українських підприємств на внутрішніх і світових ринках. У цьому контексті актуальним для нашої країни є вивчення досвіду країн з високим рівнем розвитку економіки, зокрема Сполучених Штатів Америки, які створили ефективну, інноваційну систему корпоративної освіти, здатної швидко адаптуватися до потреб часу.

Проблеми розвитку корпоративної освіти стали предметом досліджень низки таких українських і зарубіжних учених: Т. Дейвенпорт (Т. Davenport), П. Друкер (P. Drucker), Л. Лук'янова, Н. Ничкало, І. Нонака (I. Nonaka), Р. Ной (R. Noe), О. Огієнко, Н. Пазюра, Л. Прусак (L. Prusak), Д. Сміт (J. Smith), Х. Такеуші (H. Takeushi) та ін.

Проте проблема розвитку освіти в американських компаніях в умовах суспільства знань потребує подальшого вивчення. Це зумовило вибір теми нашого дослідження, а **мета статті** – визначити характерні риси суспільства знань і проаналізувати вплив інформаційно-комунікаційних технологій як його основного атрибуту на розвиток корпоративної освіти в США.

Перехід до суспільства знань пов'язують з різними історичними подіями, які відбулися після Другої світової війни та знаменували ключову роль інформації в соціально-економічному розвитку людства, насамперед з виходом на початку 1960-х рр. на арену Японії як першої східної держави з високим рівнем розвитку технологій та з появою комп'ютера. П. Друкер, один з основних популяризаторів терміна “суспільство знань”, вважає, що

цей перехід розпочався після Другої світової війни з прийняттям закону про пільги демобілізованим (GI Bill of Rights) у Сполучених Штатах Америки, який надавав кожному американському солдату, що повернувся з війни, право на навчання в університеті за рахунок держави й тим самим уперше в історії забезпечив широкий доступ до вищої освіти всіх верств дорослого населення країни [3].

У 1960 р. П. Друкер [3] вводить терміни “інформаційна робота” (knowledge work) та “інформаційний працівник” (knowledge worker). Основний капітал інформаційних працівників – це знання, а їх вклад у компанію – це не фізична праця, а знання про клієнтів чи інші професійні знання, якими вони володіють. Вони не просто виконують завдання, а розповсюджують знання та беруть участь в ухваленні рішень.

До широкого вжитку також увійшли поняття “суспільство знань” (knowledge society), “інформаційне суспільство” (information society), “економіка, що базується на знаннях” (knowledge-based economy), які означають, що основою сучасного соціально-економічного розвитку є знання. Перших два терміни були обґрунтовані японськими, американськими та європейськими вченими (P. Drucker, R. Lane, F. Machlup, T. Umesao та ін.). У другій половині ХХ ст. третій термін, “економіка, що базується на знаннях”, був запропонований міжнародними організаціями, зокрема Організацією економічного співробітництва та розвитку (Organization for Economic Cooperation and Development – OECD). Крім цих трьох, також широко вживають поняття “інформаційна економіка” (information economy), цифрова економіка (digital economy), обізнане суспільство (knowledgeable society), “економіка знань” (knowledge economy) та ін. Їх часто вживають як взаємозамінні поняття, оскільки всі вони базуються на розумінні того, що сучасний етап розвитку суспільства є результатом стрімкого розвитку інформаційних і телекомунікаційних технологій, зростання сфери послуг і наукоємних галузей промисловості. У нашому дослідженні ми також не вважаємо за доцільне зосереджувати увагу на відмінностях між цими термінами та вживаємо поняття “суспільство знань” та “економіка знань” як близькі за значенням.

Основні зміни, з якими пов'язаний перехід до суспільства знань, розпочалися в середині 1990-х рр. разом із початком бурхливого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, який мав вирішальний вплив на світову економіку й зумовив ключову роль знань як найважливішого та найціннішого капіталу організацій на сучасному етапі. Ікуджіро Нонака й Хіротакі Такеуші (Ikujiro Nonaka and Hirotaka Takeuchi) розглядають знання як інформацію, переконання, зацікавленість і відданість працівників [10, с. 58]. Т. Дейвенпорт і Л. Прусак [2, с. 5] дають розширене визначення й зазначають, що “знання – це мінлива суміш набутого досвіду, цінностей, контекстуальної інформації, експертних суджень, які створюють основу для оцінювання й залучення нового досвіду й інформації. Вони виникають в людях і застосовуються ними. В організаціях вони часто існують не лише

в документах чи архівах, а й у повсякденній практиці, порядках, процесах та нормах її функціонування”. Подібно до зазначених авторів, П. Хокінз [4] розглядає знання як динамічний процес пізнання, який відбувається між індивідами, командами, організаціями, громадами.

Сучасні економічні теорії вважають знання суб’єктивним капіталом, безпосередньо пов’язаним з можливостями встановлення зв’язків, з інформацією, поширенням технологій в організаціях та мобільністю. Вони є головним джерелом переваги підприємств над конкурентами на ринку [7; 11; 12]. Знання також пов’язані з можливістю навчання, використання та обробки інформації, ухвалення обґрунтованих рішень, забезпечення розвитку організацій.

Оскільки економіка знань базується на знаннях, її розвиток вирішальним чином визначається технологічними інноваціями, які забезпечують зниження цін на товари й послуги, підвищення ефективності виробництва завдяки використанню телекомунікаційних технологій, комп’ютерів, мобільних пристроїв, Інтернету. В умовах розвитку технологій з’являються нові продукти й послуги, інновації на фінансових ринках, нові методи здійснення платежів, досягається скорочення витрат на виробництво, забезпечується підвищення якості товарів і виробничих процесів [6]. Економіці знань притаманні реорганізація компаній, підвищення ефективності та динаміки фондових бірж, прискорення розвитку підприємств та економіки загалом, більш жорсткі умови та посилення конкуренції, викликані глобалізаційними процесами, непрогнозованість світових ринків [1]. Отже, до основних характерних рис економіки знань зараховують глобалізацію економіки, усвідомлення компаніями пріоритетного значення нематеріальних активів, посилення зв’язків між індивідами, групами, організаціями, громадами [5], а її основою є інноваційний розвиток технологій, який забезпечує якість товарів і послуг, а відтак – і успіх та конкурентоспроможність організацій на світових ринках. Сьогодні очевидним є той факт, що розвиток технологій неможливий без інвестицій з боку бізнесу та держави в науково-дослідницькі та конструкторські розробки, а також у навчання й розвиток персоналу, і ті країни, які вкладають у ці галузі найбільше ресурсів, забезпечують собі найбільш потужний економічний розвиток.

В умовах суспільства знань комп’ютерні та телекомунікаційні технології, з огляду на їх ускладнення й зниження вартості, чинять визначальний вплив на всі сфери життя. Потужний поштовх до розвитку отримує освітня галузь, а особливо суттєві перетворення відбуваються в секторі корпоративної освіти, яка має швидко й гнучко реагувати на потреби економіки знань у конкурентоспроможних кадрах.

Як зазначають учені [9], новітні технології наближують навчання до реального життя. Інтернет, електронна пошта, CD-ROM, DVD, супутникове та кабельне телебачення, мобільний зв’язок дають змогу працівникам навчатися в будь-якому місці та в будь-який зручний для них час, миттєво встановлювати зв’язок із колегами, експертами, тренерами, групами людей,

об'єднаних спільною сферою інтересів, читати та розміщувати інформацію, коментувати повідомлення, статті, заходити на сторінки інтернет-сайтів та отримувати інформацію у вигляді тексту, звуку, відео, картинок тощо.

Технології набувають усе більшої популярності в корпоративному навчанні завдяки певним перевагам над традиційними методами навчання [9]. Так, вони дають змогу заощаджувати на транспортних витратах, забезпечують ширший доступ до навчання, можливість спілкуватися з експертами, створювати сприятливе для навчання середовище, отримувати зворотний зв'язок, навчатися в зручному темпі. І хоча традиційне аудиторне навчання з викладачем залишається найбільш популярним у корпоративному середовищі, компанії розширюють надання навчальних послуг за допомогою технологій (CD-ROM, Intranet, iPod тощо). Прикладом того, як може змінитися навчання з використанням новітніх технологій, може бути компанія Kinko's, світовий лідер із надання послуг ділового характеру, розташована в 1100 місцях у дев'яти країнах світу [8]. Через географічну віддаленість своїх підрозділів компанія змушена була витратити значні кошти на навчання працівників. З метою вирішення цієї проблеми Kinko's запровадила змішане навчання, яке поєднує інтернет-навчання, навчання на робочому місці, навчання у віртуальному класі, наставництво, і завдяки цьому досягла значного заощадження витрат, підвищення ефективності, прискорення розвитку необхідних умінь і навичок працівників, а також темпів випуску нових товарів і послуг.

Висновки. Отже, здійснене дослідження дає змогу зробити висновки про те, що характерними рисами суспільства знань є стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та зумовлені ним глобалізація економіки, підвищення ефективності виробництва й темпів розвитку підприємств, поява нових товарів і послуг, інновації на фінансових ринках, скорочення виробничих витрат, підвищення якості товарів і виробничих процесів, посилення конкуренції на світових ринках, усвідомлення американськими компаніями пріоритетного значення нематеріальних активів, а відтак – навчання й розвитку своїх працівників. Новітні технології, які є рушійною силою економіки знань, докорінним чином змінюють сферу корпоративного навчання, яке тепер реалізується не лише в традиційній аудиторній, а й у електронній та змішаній формах, і, серед інших переваг, забезпечує економію коштів, ширший доступ до навчання, можливості учнів спілкуватися з колегами та експертами, навчатися в зручному режимі тощо.

Здійснене дослідження не вичерпує зазначеної проблеми. До перспектив подальшого дослідження зараховуємо вивчення особливостей організації, що навчається, як феномена, що виник в умовах суспільства знань.

Список використаної літератури

1. Atkinson R. The new economy index [Electronic resource] / R. Atkinson. – 2002. – Mode of access: <http://www.neweconomyindex.gov/states>.
2. Davenport T. Working knowledge: how organizations manage what they know / T. Davenport, L. Prusak. – Boston, Mass: Harvard Business School Press, 1998. – 199 p.

3. Drucker P. F. Post-capitalist society / P. F. Drucker. – London ; New York : Routledge Taylor&Francis Group, 2011. – 204 p.
4. Hawkins P. Organizational learning: Taking stock and taking the challenge / P. Hawkins // Management Learning. – 1994. – Vol. 25. – № 1. – P. 71–82.
5. Kelly K. New rules for the new economy: 10 radical strategies for a connected world / K. Kelly. – New York, N.Y. : Viking, 1998. – 179 p.
6. Landfeld J. S. Measuring the new economy / J. S. Landfeld, B. Fraumeni // Survey of Current Business. – 2001. – March. – P. 23–40.
7. Lopes I. Towards the knowledge economy: The technological innovation and education impact on the value creation process [Electronic resource] / I. Lopes, Maria do Rosário Martins, M. Nunes – 2009. – Mode of access: <http://www.ejkm.com/issue/download.html?idArticle=60>
8. Manville B. Organizing enterprise-wide e-learning and Human Capital Management / B. Manville // Chief Learning Officer. – 2003. – May. – P. 50–55.
9. Noe R. A. Employee training and development / R. A. Noe. – New York : McGraw-Hill, 2010. – 589 p.
10. Nonaka I. The knowledge creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation / I. Nonaka, H. Takeuchi. – New York : Oxford University Press, 1995. – 284 p.
11. Smith J. The knowledge economy and SMEs: A survey of skills requirements / J. Smith, L. Webster // Business Information Review. – 2000. – V. 17. – №3. – P. 138–146.
12. Wasko M. It is what one does: why people participate and help others in electronic communities of practice / M. Wasko, S. Faraj // Journal of Strategic Information Systems. – 2000. – V. 9. – № 2. – P. 155–173.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2016.

Литовченко И. Н. Развитие корпоративного образования в контексте общества знаний: американский опыт

В статье определено, что характерными чертами общества знаний является стремительное развитие информационно-коммуникационных технологий и обусловленные им глобализация экономики, повышение эффективности производства и темпов развития предприятий, появление новых товаров и услуг, усиление конкуренции на мировых рынках, осознание американскими компаниями приоритетного значения обучения и развития персонала. Подчеркнуто, что новейшие технологии, которые являются движущей силой экономики знаний, коренным образом преобразуют сферу корпоративного обучения, которое теперь реализуется не только в традиционной аудиторной, но и в электронной и смешанной формах, и, среди прочих преимуществ, обеспечивает экономю средств, расширенный доступ к обучению, возможности учеников общаться с коллегами и экспертами, учиться в удобном режиме.

Ключевые слова: *общество знаний, информационно-коммуникационные технологии, корпоративное образование, Соединенные Штаты Америки.*

Lytovchenko I. Development of Corporate Education in the Context of Knowledge Society: American Experience

Deep transformations taking place in society with the rapid development of information technology and informatization of economy contribute to the urgent need for training employees as a prerequisite for survival and competitiveness of companies in domestic and global markets.

As defined in article, the characteristic features of the knowledge society are the rapid development of information and communication technologies and resulting globalization of economy, increasing efficiency and rate of development of enterprises, emergence of new products and services, reduction of production costs and decrease of prices for manufactured

goods, improvement of the quality of provided products and production processes, innovations in financial markets, new methods of payment, reorganization of companies, improvement of efficiency and dynamics of the stock exchanges, increased competition in global markets, unpredictability of world markets, strengthening of relationships between individuals, groups, organizations, communities, growing awareness by corporate America of primary importance of personnel training and development.

The latest technology that drives the knowledge economy, is fundamentally changing the sphere of corporate education and training. Due to the use of the Internet, e-mail, CD-ROM, DVD, satellite and cable television, mobile communication, corporate training is now conducted not only as classroom instruction but also as electronic and blended learning, and, among other benefits, brings education closer to real life, provides cost savings, greater access to learning, opportunities for students to study in a comfortable mode and interact with peers and experts, groups of people united by a common area of interests, receive feedback.

Key words: *knowledge society, information and communication technologies, corporate education, the United States of America.*